

Sector turístic impactes de la Covid-19 i propostes de reconstrucció

Barcelona, a 10 de juny de 2020

Aproximació a una diagnosi

La regulació temporal d'ocupació decretada pel govern de l'Estat per alleugerir el cost empresarial dels efectes de l'aturada d'activitats per força major ha ocasionat un total de 44.071 expedients amb 258.595 persones afectades (fins el 21 de maig) entre les activitats que van des del transport aeri, marítim i per carretera, les agències de viatges i operadors turístics, els serveis d'allotjament entre hotels i altres allotjaments, els serveis de menjar i begudes, el personal de museus i guies turístics, el comerç i altres sectors d'oci i esports.

La grandària del Sector, sobretot pel gran nombre de visitants, estrangers que rep Catalunya, planteja d'entrada el repte majúscul de com sostenir l'economia local, mentre no es recupera la mobilitat, amb una davallada de la demanda que en els territoris de les marques Costa Brava i Costa Daurada serà d'un impacte molt considerables si no hi ha una reorientació alternativa.

Els darrers deu anys han sigut d'una forta expansió del turisme internacional a Catalunya, amb un increment també espectacular del tràfic aeri i marítim. Per aquest motiu el sector de les aerolínies és un dels més afectats, que es veu ara abocat a pèrdues milionàries. L'aturada ha afectat les operacions amb destí a Catalunya en més del 90%. Iberia i Vueling han fet ERTA afectant a 14.000 i 4.000 assalariats respectivament. A més del personal de cabina, afecta també al personal de terra, a les companyies de *Handlig* i altres empreses vinculades als aeroports. La recuperació del Sector, que té la major part de la flota a terra però ha començat ja a reprendre algunes rutes, trigarà anys segons reconeixen les companyies, i necessitarà mesures de reestructuració per fer front als canvis estructurals que les poden afectar.

La hostaleria ha viscut a Catalunya un procés de fort creixement des de la crisi de 2008, al mateix temps que un procés d'entrada de fons d'inversió internacionals a l'accionariat, separant en moltes ocasions la gestió dels hotels de la propietat dels edificis. Com a conseqüència s'ha viscut una precarització de les condicions laborals amb la intermediació d'empreses de treball temporal i un abús de la subcontractació a través d'empreses de serveis. El fort creixement del sector ha incrementat també notablement el negoci dels pisos de lloguer turístic generant una bossa important de frau i de conflicte social, sobretot a ciutats com Barcelona.

La crisi de la Covid-19 ha posat de manifest la vulnerabilitat de l'economia catalana altament exposada al sector turístic, sobretot la d'algunes marques turístiques de Tarragona i Girona. L'activitat turística representa el 12% del PIB, que sumant sectors afins arriba fins el 20% del PIB català.

Les reserves turístiques internacionals a Catalunya van caure en més del 90% a partir del decret d'alarma sanitària, i el sector dona pràcticament per perduda la temporada d'estiu i s'enfronta a una lenta i incerta recuperació amb pèrdues milionàries.

Previsions de futur

És molt difícil fer previsions i encertar-les sobre com els subsectors i branques econòmiques relacionades amb el turisme arribaran a una nova normalitat superada la crisi sanitària que ha causat la pandèmia de la Covid-19. Tot apunta a una recuperació lenta sobretot per les activitats més exposades o dependents de la mobilitat aèria i als actes de concurrència massiva de persones.

Donada la dimensió global i el diferent ritme de proliferació de la COVID-19 en els països, que fa que mentre en alguns s'estigui sortint de la fase més crítica altres hi estiguin entrant o en decurs, els mercats turístics es veuràn alterats arreu durant molt temps fins una estabilització a nivell mundial. **El repte que es planteja per l'economia catalana és que l'allargament del període de recuperació complicarà molt la subsistència d'empreses i persones treballadores si no hi ha un pla de subsidi estatal que duri el temps que faci falta mentre no es recupera el mercat.**

Es tem un comportament més conservador pel que fa a la despesa de les famílies i de les empreses. Així mateix s'esperen canvis de comportament en algunes activitats professionals, simposis i convencions que reduirien la freqüència a canvi d'altres formes de comunicació no presencial. En conseqüència, el mercat mundial del turisme podria encongir davant del risc de contagis, i també per efecte d'una depressió del PIB mundial amb la conseqüent disminució de rendes. Difícilment la retracció d'uns mercats es compensarà amb altres donada la dimensió planetària de la crisi.

El Sector a Catalunya es veurà afectat principalment per la retracció del mercat de visitants internacionals. Es calcula que el col·lapse de l'activitat turística podria representar del 5 al 7% de pèrdua de PIB a Catalunya tenint en compte el conjunt d'activitats relacionades com l'aeroportuària, comercial, transports, seguretat, hostaleria i restauració, etc. Ara bé, l'impacte econòmic pot ser especialment greu per a les economies d'algunes marques turístiques catalanes com La costa Brava i La Costa Daurada, que reben anualment un volum de visitants que les fa altament dependents del turisme.

Cal comptar també que la nova normalitat en el sector haurà d'incorporar criteris de sostenibilitat ambiental i urbanística, que afecten tant a la mobilitat, sobretot per les seves emissions, com també pels impactes que genera en el territori, el consum de recursos i la massificació en entorns urbans i en espais naturals. **El repte que es planteja és el no retorn a la situació anterior sinó a una altra normalitat amb pràctiques més sostenibles, i amb una orientació a la generació de més valor enlloc del creixement en dimensió.**

En conseqüència, i per fer front a una transició llarga que no es preveu efectiva fins el mes de juny de 2021, el sector està cridat a una reconversió per la qual calen mesures específiques de transició justa que protegeixin a les empreses perquè puguin aguantar durant el temps de crisi, i a les persones treballadores amb la cobertura dels expedients de regulació temporal d'ocupació pel temps que es trigui a recuperar la mobilitat.

Propostes de reconstrucció

Plantegem l'oportunitat de fer un gran acord, un **Pacte Nacional pel Turisme**, que impulsi les mesures plantejades així com l'evolució del model turístic del país, amb capacitat de concertació. Desenvolupament d'aquest pacte a través de taules territorials vinculades a les marques turístiques existents

Turisme i ocupació

Donada la magnitud del desafiament i la previsible demora en el temps per recuperar la mobilitat de passatgers, que no es preveu efectiva fins el mes de juny de 2021, cal protegir el mercat de treball entre un i un any i mig, pactant

1. Mesures de cobertura amb expedients temporals de regulació d'ocupació pel temps que es trigui a recuperar la mobilitat, en el mateix sentit que els ERTOS per força major Art. 22 RDL 8/2020. Evitar l'unilateralitat empresarial en aquestes extensions incloent-hi rutines de negociació, participació i informació de representacions sindicals.
2. **Ajudes complementaries** a les prestacions estatals en ERTOS a càrrec de pressupost autonòmic per les persones treballadores afectades
3. **Inclusió en ERTOS als fixes discontinus i eventuais.** Reforç des de l'Administració autonòmica de la inclusió en els ERTOS els treballadors i treballadores fixes discontinus i altres col·lectius eventuais vinculats a l'activitat turística, els períodes d'activitat de la qual coincideixin amb el període de vigència de l'ERTO.
4. Restauració col·lectiva: implantació del conveni CCOO-UGT-FoodService (empresari sectorial) datat en 28/05/2020, especialment en l'àmbit de la creació de comissions de seguiment en els ERTes per garantir criteris objectius i homogenis en les desafeccions, així com limitar la durada de l'estada en els ERTes a 180 dies.
5. Programa d'incentius per al manteniment de l'ocupació a càrrec de l'administració autonòmica i local a 31/12/2020, amb especial atenció a les PIMES. Línies de finançament específiques per al sector turístic, suspensió temporal interessos i amortitzacions de préstecs des del sector públic, línies d'aval i garanties públiques, Avaluació circumstàncies objectives per a ajornament pago de deutes amb administració autonòmica i local, liquidació d'ajudes públiques compromeses amb anterioritat. Incentivar el manteniment dels llocs de feina, mantenir l'ocupació estable i protegir els grups més vulnerables.
6. Afavorir taxes de reemplaçament en el mercat de treball per a promoure sortides no traumàtiques de persones treballadores amb llargues i penoses carreres professionals i la incorporació de joves, reforçant aquesta incorporació

amb plans de qualificació professional que afavoreixin les opcions d'ocupabilitat i mitiguin la imatge d'escassa qualificació professional del sector.

7. Introduir mesures especials de protecció per vetllar perquè els grups tradicionalment desafavorits no es vegin afectats negativament, especialment les dones, els joves i les comunitats rurals.
8. Pla de transvasament d'ocupació cap a altres sectors. Al mateix temps, cal fer plans formatius específics, aprofitant aquesta època de trànsit per la millora i reconeixement de la qualificació dels i les professionals del sector.
9. L'establiment d'un fons d'ajudes, finançat mitjançant dotacions extraordinàries de societats de gestió de drets de propietat intel·lectual, mitjançant el qual es poden abordar situacions de necessitat d'artistes i tècnics que no puguin beneficiar-se dels supòsits d'accés a les subvencions.
10. Establiment d'una taula sectorial de supervisió i, si s'escau, mediació de redundàncies i expedients de regulació d'ocupació en el sector de les arts escèniques, amb tots els operadors jurídics del sector, amb la finalitat d'evitar abusos i irregularitats.
11. Joc: aplicació del conveni de data 27/05/2020 entre CCOO-UGT-CEJ-FEJBA (empresaris sectorials) pel que fa a la gestió, ampliació i seguiment d'ERTEs.
12. Continuar la lluita per la dignificació del treball de les cambreres de pis, des d'una acció preventiva adequada, una avaluació i reducció de càrregues de treball – que s'incrementen en cada habitació per l'augment de les demandes sanitàries.

Turisme i salut

13. Implementació, coordinació i seguiment de les recomanacions de la Comissió Europea sobre seguretat i salut en el sector turístic a través de les comunicacions datades 13/05/2020 i 15/05/2020 relatives a la restauració segura del lliure circulació sense restriccions i la reobertura de fronteres internes, la restauració de transports segurs, la recuperació de serveis de mobilitat i turisme amb minimització de riscos per a la salut, protocols de salut.
14. És essencial el reforç, l'agilitat i l'efectivitat dels mecanismes d'inspecció i control de la salut per a reprendre l'activitat donant la màxima garantia de seguretat i salut a la clientela i persones treballadores, com a element de generació de confiança.
15. Es necessari estudiar procediments i models de seguretat que permetin establir sistemes d'ocupació majors en aeronaus, trens vaixells i autobusos, així com en el segment de lloguer de turismes, ja que en cas contrari molts d'aquests serveis seran inviables des del punt de vista econòmic.
16. Potenciar la indústria turística i la destinació turística d'excel·lència, basada en criteris de qualitat, accessibilitat i sostenibilitat en els destins, productes i

serveis turístics no limitat a la promoció turística, sinó integrat en una planificació global imbricada amb el concepte de "destí segur"

17. Impuls del concepte i de la marca "destí segur" a mitjà i llarg termini: Adaptació contínua, seguiment i control dels 21 Protocols sanitaris Turisme de l'ICTE, amb participació sindical a nivell institucional, sectorial i d'empresa.
18. Creació de mecanismes i protocols de certificació de qualitat per als establiments i els transports turístics que incorporin les garanties sanitàries, mediambientals i socials. Continuar amb l'impuls del segell de compliment d'estàndards laborals "hotels justos" (Fair Hotels) basat en la valoració d'indicadors de sostenibilitat, qualitat de l'ocupació i responsabilitat social (RS), entorn d'un projecte de mesurament i projecció d'indicadors impulsat per CCOO i UGT.
19. Restauració moderna/menjar ràpid: a més de la posada en marxa de la guia MINCOTUR al sector de la restauració, creiem urgent abordar una millora substancial dels protocols de seguretat i de prevenció de riscos en la restauració moderna, sobretot en la cuina i en el lliurament a domicili.
20. Consideració dels treballadors del transport com un col·lectiu d'alt risc, i una obligació conseqüent de proporcionar-los material i mesures adequades.

Promoció turística

21. Les Administracions públiques s'han de comprometre amb la promoció del turisme d'interior i del turisme de proximitat. Posant especial atenció cap al turisme de proximitat, especialment dirigit a les CCAA pròximes i al sud de França amb la possibilitat d'organitzar el seu desplaçament per mitjans alternatius a l'aeri. Així mateix, caldrà un pla de promoció del turisme exterior en una segona fase.
22. Creació d'un pla de turisme social de Catalunya dirigit a potenciar el turisme domèstic de la població de Catalunya de totes les edats que ajudi a mantenir l'ocupació durant tot l'any, prolongant la temporada. Posicionant Catalunya a nivell estatal i europeu en els mercats de turisme social, i reforçant la nostra imatge.
23. Diversificar el model turístic, a part del sol i platja, i vincular el turisme a un model cultural que posi en valor museus, el territori i la diversitat de l'oferta cultural del país.
24. Millorar els consells de turisme existents a qualsevol àmbit, o promoure la seva creació on no hi hagi, com una àrea de participació dels diferents actors del sector públic i privat, per a la definició compartida de polítiques turístiques en l'escenari causat per la pandèmia COVID-19. També apostem per la creació d'observatoris sectorials amb l'objectiu de promoure les anàlisis i estratègies generals o específiques de cada branca de l'activitat, de manera connectada amb els consells de Turisme i les àrees de negociació col·lectiva sectorial.

Turisme i fiscalitat

25. Establiment de taules de monitoratge, amb presència sindical, en cada modalitat de transport (aeri, marítim, ferroviari i vial), que, entre altres funcions, controla l'ajut rebut per garantir la protecció dels llocs de treball i evitar situacions de frau.
26. Auditoria de transport aeri i marítim per evitar que siguin dirigides a aeronaus i embarcacions amb Bandera de conveniència.
27. Aturar els processos de liberalització que permeten a les empreses domèstiques guanyar múscul i competir en els processos de liberalització (cel únic europeu, quart paquet de liberalització ferroviari).
28. Possibles mecanismes de subvenció pública de preus (transport, allotjament, paquets turístics) en tot cas selectives i vinculades a garanties d'ocupació, minimització de l'impacte en l'entorn i dels nivells d'estacionalitat, etc.
29. Millora del model turístic i de la seva sostenibilitat també a través de mecanismes de recaptació fiscal eficaç, incloent el debat sobre taxes turístiques finalistes enfocades a la inversió en la sostenibilitat del model.
30. Valorar la implantació de transferències directes i finalistes a unitats familiars per a turisme de proximitat, a l'estil de les establertes en altres estats de la UE com Itàlia o França.
31. Taxes aeroportuàries. Eliminació/bonificació temporal i oferta de visats sense cost econòmic per als viatgers.
32. Establir criteris de Responsabilitat Social en l'ajuda pública i la política de subvencions. Exigir el manteniment de la feina, a les empreses que desitgin beneficiar-se dels instruments de finançament, subvencions i ajuts han de complir els coeficients de ponderació que ofereixen garanties en matèria de RS/sostenibilitat en un concepte a quatre bandes: social, laboral, econòmic i mediambiental.

Turisme i infraestructures

33. Foment d'obres de rehabilitació, millora i qualificació de la infraestructura física i digital del sector aprofitant el període d'inactivitat conjuntural, amb especial atenció als factors de sostenibilitat ambiental i ordenació urbanística dels destins.
34. Posar a treballar coordinadament tots els aeroports de Catalunya (BCN, Girona, Reus i Lleida) perquè, d'acord amb l'estat sanitari de Catalunya, faciliti la descongestió i l'accés als territoris de destí. La intermodalitat i la connexió de les diferents maneres de transport ha de ser la columna vertebral en el disseny i inversions al nostre país. L'estat ha de controlar infraestructures com aeroportuàries, autopistes, xarxa de via o ports
35. Adaptació de la promoció i gestió turística a les noves tecnologies, especialització intel·ligent, desenvolupament d'infraestructures digitals en els diferents àmbits de l'activitat turística

